

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

63. Vtrum sit peccatum mortale iurare, amphibologiis utendo absque
necessitate, ut si videlicet iures ioci causa Principem esse in aula,
intelligendo pictum? Vel an possit uti amphibologiis, quoties ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

accipere aliqui a prater stipendium taxatum, si successu temporis tale stipendium iniustum censetur, teneatur ad iuramentum: Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 8.

Sup. hoc in Ref. praei. ta. & in aliis §§. eius nor.

§. 1. Respondeo, quod iuramentum, quod Ministri publici, Iudicesque, & Tabelliones accipiunt, nihil amplius accipiendi pro actione aliqua sui muneris ultra stipendium sibi a lege, vel a Rege taxatum, non obligat, quando a viris doctis probabiliter iudicatur, tale stipendium successu temporis minus sufficiens, & iniustum esse. Ratio est: quia iuramentum non potest obligare ad id, quod iniustum est: non enim est vinculum iniustitiae. Deinde, quia iuramentum seruandi aliquod statutum, semper intelligitur, quatenus illud iustum est, & obligatorium: non ergo obligabit iuramentum ad eam taxam, quando iudicio prudentum iniusta censetur. Et ita docet Sanchez tom. 1. Decalogi, lib. 3. c. 14. n. 14. Molina tom. 1. de iustit. disput. 8. versu. Vt ad rem redeamus, fol. mibi 568. colum. 2. Syluester 2 verbo, Restitutio, 3. q. 5. pronuntiatio 10. D. Antoninus 2. par. tit. 2. c. 5. §. 1. & 3. c. vlt. §. 11.

Sup. hoc in Resolutionibus not. seq.

2. Nec obstat dicere, quod iurans, latrone cogente, se ei daturum pecuniam, teneatur soluere, etiamsi iniuste latro id exigat, non aliam ob causam, nisi quia iurans, tale iuramentum licite exequi potest: ergo, cum similiter iuramentum seruandi legem taxantem publicis Ministris stipendium iniustum, possit ab illis iuste executioni mandari, & tenebuntur illi eam legem seruare, & non poterunt licite iustum stipendium, extra legem accipere. Respondeo, esse diuersam rationem: quia latro, petens pecuniam, intendit obligare promittentem ad illam ei reddendam; & promittens licite iurauit, & promissit latroni eam pecuniam ad redimendam suam vexationem, imò potius ad vitam emendam; & ideò cum promissio, & iuramentum ex parte illius sint iusta, licet ex parte latronis sit iniusta petitio; & teneatur in conscientia Deum testem efficere rei verae, & verae promissionis, quam latroni fecit. At auctoritas, & potestas publica, quando praedictum iuramentum a publicis Ministris petitur, non intendit eos obligare ad seruandum iuramentum iniustum. Vnde, quoties constat, stipendium illud esse iniustum, & insufficiens, vt quando ratione temporis iniustum factum est; tale iuramentum, nec ex parte iurantis, nec ex parte potestatis publicae illud petentis, obligat. Vnde est diuersa omnino ratio, vt patet. Et de hac quaestione alibi etiam dictum est.

Sup. hoc late supra in ref. 58. 3. in tom. 4. tr. 4. Ref. 84. §. penult. & vlt. & in tom. 2. tr. 6. Ref. 6. §. vlt. & in al. i. eorum annotationum.

RESOL. LXII.

An si aliquis audiuit a viro optime fama aliquam rem, possit cum iuramento deponere in iudicio se illam certo scire: Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 77.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. ref. 101. cur sum in §. vlt. & ibi in tr. 3. & in §. 1. Et ad primum.

§. 1. Affirmatiue videtur respondendum ex mente sapientissimi Ludouici Mexia in legem Regiam Toletani 23. part. 2. fund. num. 32. & 33. vbi sic ait. Petrus ab Ancharano conf. 24. consuluit testes de falso non puniendos, qui deposuerunt se id scire, quod a viro optime fama & opinionis audierant, quod dictum, vt singulare & valde cordi tenendum, citat & sequitur Iason in l. 1. col. vlt. ff. de eo per quem fact. erit. & in l. de pupillos, si quis ipsi pra. ord. col. 8. versu. secundò in quantum; ff. de nou. oper. nuncia. Cui accedit quod Dominicus scribit quod quis certo dicitur pro certo scire quando est certificatus ab vno notabili viro & fide digno, ad quod etiam citat cap. sicut pro certo, de simonia, & sequitur Iason in d. l. 1. & in d. i. §. si quis ipsi Pratori, & in d. properandum. §. si autem alterutra, col. 4. in 6. concl. C. de iudiciis & Franc. Curtius senior conf. 72. & idem voluit Romanus, loquens tamen pluraliter de fide dignis

conf. 403. col. pen. vers. secundò, quia ad hoc. Ita Mexia ibi supra, qui alia multa adducit, pro hac sua firmitate sententia, & Didacus Perez in addit. ad Villadiego de irregul. c. 3. §. Idem dicere, fol. mibi 46. ex Dominico, notat etiam quod certificatus a notabili, seu fide digno viro, dicitur scire pro certo. Sed haec opinio aliquibus non placet, quia si esset vera, omnes testes de auditu efficerentur testes de causa scientia, adde quod in foro externo testis teneatur reddere rationem sui dicti, in foro tamen interiori extra iudicium probabiliter potest sustineri; vnde si aliquis iuraret rem aliquam ita esse, & hoc quia illam ita esse intellexit a fide digno, non esse periurum dicendum est. Et ita post haec scripta inueni hanc sententiam docere Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. c. 4. n. 13. vbi sic ait. Ad veritatem iuramenti facti est, iuramentum audiuisse rem illam a persona ita fide digna, vt sit moraliter certus ita rem se habere; at in iudicialibus id non satis erit ad rem tanquam certam iurandam, nisi adiungatur causa illius notitia. Ita ille.

RESOL. LXIII.

Verum sit peccatum mortale iurare amphibologis vtendo absque necessitate: vt si videlicet iures ioci causa Principem esse in aula, intelligendo pictum? Vel an possit vti amphibologis, quoties id sit necessarium, an vtile ad salutem corporis, honoris, vel ad res familiares tuendas, & ad alia? Et an in dictis casibus iurans non solum excusetur a periurio, sed etiam a peccato mortali, dummodo non iuret in iudicio, dum iudex iuridice illum interroget? Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Ref. 25.

§. 1. Pro explicatione huius casus notandum est, quod tunc causam iustam vtendi his amphibologis non adesse, quoties id necessarium, aut vtile est ad salutem corporis, honoris, vel ad res familiares tuendas, vel ad quodlibet aliud virtutis votum; ita vt veritatis occultatio censetur tunc expediens ac studiosa. Ita Nauarrus humane aures. 22. q. 5. ad finem, & in q. 2. n. 10.

2. His positis, communiter Doctores ad casum supra positum affirmatiue respondent. Ita Angelus, Thibona, Armilla, Nauarrus, Toletus, Sayrus, Philarchus, & Lopez vbi infra. Et ratio est, quia sic iurans agit contra praecipuum iuramenti finem, qui est determinatum veritatem testificari. Ergo, &c.

3. At mitius loquitur Lessius lib. 2. c. 42. d. 9. n. 98. in fin. vbi ait. Quòd si tali orationi, cum iusta causa non subest, addatur iusiurandum, vt si iures Principem esse in oppido, intelligendo pictum, ioci causa erit graue peccatum, quia est magna irreuerentia, suis iocis Deum testem adhibere. Fortè tamen, si scandalum abit, non erit mortiferum. Hac Lessius.

4. Sed sine fortè, absolute, & simpliciter asserunt aliqui non esse peccatum mortale. Ita Sanchez in summa tom. 1. lib. 3. c. 6. nu. 22. Bonacina tract. de leg. disp. 4. quest. 1. par. 12. num. 5. & nouissime Fillac. in quaest. moral. tom. 2. tract. 25. cap. 13. num. 31. Dicendum est igitur in tali casu iuramentum excusandum esse, non solum a periurio, sed etiam a peccato mortali, modo non iuret in iudicio, dum iudex iuridice illum interroget, vel non iuret in materia prauidiciali. Et ratio est, quia in tali iuramento deficit sola discretio, seu iudicium, eo quòd diuinum testimonium non debet abque necessitate his amphibologiis misceri. Sed iuramentum cui sola discretio, seu iudicium deficit, non est mortale peccaminolus. Ergo.

5. Ad argumentum contrariae sententiae nempe id obltare fini iusiurandi, responderi id contingere in materia leui, ac proinde non esse mortale: sicut promittere rem venialiter malam cum iuramento aduersatur.

fator finit iuramenti, quod ad rem iustam confirmandam institutum est; sed quia materia est leuis, est veniale. Ita erit etiam in nostro casu. Et haec sententia non solum erit vera cum Caietan. 2.2. q.89. art.7. col. pen. et. ad hoc igitur; quando verba iurantis erunt ex sua significatione ambigua, sed etiam quando de solo addito in mente iurantis retento efficiunt sensum verum; vt si videlicet, iuret se non fecisse aliquid quod reuera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam diem ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum: nam his amphibologiis vti in iuramento, quando adest iusta causa iurandi, licitum esse docuerunt Valent. tom.3. disp.5. q.13. punct. 2. et tom.4. disp.7. q.13. punct. vlt. Suarez, Lessius, Toletus, Saloni- us, & alij apud Sanchez vbi supra n.15. aduersus Azorium, Aragon. Lopez, Ledesmam, Sotum, & alios apud eundem Sanchez n. 12. asserentes ex causa licitum esse iurare cum aliqua amphibologia, quando verba quae vsurpantur sunt ex significatione sua, & communi audientium vsu ambigua: & proinde verumque sensum, tam iurantis quam interrogantis recipientia: scilicet quando talia non sunt, sed in sensum verum detorquentur, ex solo aliquo addito mente iurantis concepto. Sed hoc etiam licere cum prima opinione dicendum est, vt optime notat Filiucius vbi supra n.236. & Sanchez locis cit.

RESOL. LXIV.

An ex ista causa licitum sit etiam iurando vti amphibologia, quando verba non sunt ambigua, sed in sensum verum detorquentur ex solo aliquo addito mente iurantis concepto? Et in textu huius Resolutionis 17. casus explanatos inuenies pro praxi dicta questionis. Ex part.3. tract.6. & Misc.2. Ref.30.

§. 1. **H**ic casus solet frequenter in praxi accidere, & negatiuum sententiam docent Malderus opus. de script. mem. lib. c.4. & 10. Syluius in 2.2. D. Thom. q.89. art.7. quae iur. 3. concl.5. Rebellius part. 1. lib.4. q. 10. num.2. Layman in Theol. moral. lib. 4. tract. 3. c.13. num.7. & c. 14. num.8. Coninch de actibus supernat. disp. 10. dub.3. concl.3. n.49. Cydonius contra Epistolam Isaaci Casanboni cap.5. & 6. & in Apologia pro Henrico Garnerio c.2. praeter Doctores, quos citat Sanchi, in sum. tom.1. lib.1. cap.6. n.12. qui omnes asserunt, nunquam aliquid affirmando, aut negando, licere vti ratione, quae spectatis omnibus circumstantiis pro vt exteriis profertur, est abolute falsa, nec potest habere verum sensum; quamuis iuncta verbis, quae a dicente tacite subintelliguntur, sit vera, nisi illa ea ratione iisque circumstantiis proferatur, vt prudens auditor ex his merito colligat, verbis exteriis prolatis aliqua alia subintelligi.

2. Sed ego contrariam sententiam, quam cursum tenui in 2. praet. 1. miscellan. resol. 25. nunc etiam teneo, & illam docent Sanchi vbi supra. nu. 15. Reginaldus in praxi tom.2. lib.24. cap.1. n.10. Pefantius in 2.2. q.70. art.4. disp.1. & nouissime mordicus illam sustinet Stephanus Emonerius disp. de veritate cap.9. & seq. Vnde flante hac opinione, multos casus particulares decidendos.

3. Et ideo dico primò, si quis Clericus interrogatus in porta ciuitatis, vtrum habeat aliquid de quo debet solui gabella, & ille habens, responder quod non, intendens quod non obligatur ipse ad gabellam solvendam, non dicit mendacium, quamuis alter aliter intelligat verbum, quam proferens. Ita D. Antonin. in sum. p. 2. tit.10. c.1. §.1. Et sic etiam dicendum est de illis, qui alportant res ad vsus proprios, de quibus cum

non teneantur soluere gabellam, secundum probabilem opinionem, possunt eodem pacto respondere. Ita Suarez de Relig. tom.2. lib.3. c.9. n.1.

4. Secundò, interrogatus in iudicio, an debeat centum sibi mutuata, quae verè secretò restituit, potest respondere se nihil debere causa mutati, intelligendo intra se, quod verè non soluerit. Et interrogatus, an debeat centum, cum verè debeat tantum quinquaginta, potest negare petita, prout petuntur. Ita Naldus in sum. ver. in interrogatus. n.1. & 2.

5. Tertio, si quis à te petat, vt illi commode aliquid, vel mutues pecuniam, aut aliquid aliud, negare potes te pecuniam habere, si tulla indigeas, aut timeas fore, vt mutuatius serò, vel difficulter restituat, aut periculum sit, vt commodando patriis aliquid incommodum; quod restrictionem aliquam in mente addas, negando scilicet te id habere, vt illi commodes, vel mutues. Ita Claudius Michiatus in sum. Parochorum tom.2. c.80. n.2.

6. Quarto, si aliqua persona priuata, aut metu, aut importunis precibus compellit aliquem iurare, tunc qui iurat potest iurare ad mentem sui, non verò illius, quamuis secundum mentem interrogantis non sit verum. Ita Rodriguez in sum. tom.1. c.190. n.7.

7. Quintò, quia saepe interrogamur, quid comedimus, quot habemus nummos, quid dixit nobis N. &c. possumus respondere, intelligendo, nonnulla, quibus dicamus veritatem, & negemus quod petitur à nobis; sicut si dicat quis, vt dicamus ei aliquid noui, possumus dicere nihil scire noui, intelligentes interius quod conueniat dicere aliis. Idem Rodriguez in sum. tom.1. c.24. n.4.

8. Sextò, Sacerdos inquisitus de culpa in confessione precepta, respondere verè potest se nescire, & iurare, subintelligendo, quod nesciat tanquam homini subiectus. Quod si compellatur, vt respondeat, non per verbum scio, sed per verbum audio, potest respondere se nihil tale in confessione audisse, subintelligendo tanquam purum hominem. Quod si impius quæsitur vtgeat, vt respondeat, an audierit vt Deus; respondere potest se non audiuisset, subintelligendo ad modum causae principalis. Ita Grassius in decif. p.1. lib.1. c.23. n.3. idem repetit n. 24. agens de eo, cui ex simplicitate fit confessio in necessitate tanquam Sacerdoti, cum tamen sit Laicus, & vt talis agnoscat.

9. Septimò, infamator veri criminis, sed occultè simpliciter dicere potest, se falsam dixisse, & mendacio infamasse, subintelligendo crimen publicum, ita vt sensus sit falsum ei crimen affingi prout publicum; item negare potest quis peccatum suum occultum, negando illud vt publicum, idque subintelligendo. Ita Petrus Navarra de res. lib.4. c.2. n.179.

10. Octauò, cui licitum est aliqua bona abscondere, eo quod illis ad vitam sustentandam egeat, ne à creditoribus capiuntur, & sic cogatur mendicare, potest rogatus à iudice iurare se nulla bona abscondita habere, atque idem possunt iurare id scientes, dummodo ipsis constet licite eum abscondere ad hunc finem, intelligendo secum, non habere bona abscondita, quae iudici manifestare teneatur. Ita Sanchez in sum. tom.1. lib.3. c.6. n.31.

11. Nonò, potest Confessarius proferre verba absolutionis absque intentione, ad effugiendam mortem sibi minatan à penitente, si non absoluat. Item si minaretur mortem, nisi consecraret panem in foro existentem, poterit proferre verba consecrationis, absque intentione consecrandi, sine vlla labe mendacij vtendo aliqua equiuocatione; nisi haec omnia efficerentur in contemptum fidei, & religionis; nam in tali casu teneretur subire mortem. Et ita iurans latroni se illi daturum pecunias, sine intentione dandi, non

Sup. hoc in tom.6. tr. 11. Ref. 102. §.1. in fine.

Sup. hoc in tom.1. tr. 8. Ref. 66. & in tom.5. tr.7. Ref. 14. §. Et quidem. post medium. vers. Quod manifestè.

Sup. hoc in tom.6. tr. 2. Ref. 158. legè eam per totam, & signanter ad lin.7. vers. in fine.

Sup. hoc in tom.2. tr. 6. Ref. 156. §. Notandum est, & pro contento à lin.1. huius §. Ibidem.

Sup. hoc legè supra de Stri.